

2021-05-20
N2021/01633**Näringsdepartementet**Sametinget
Box 90
981 22 Kiruna

Uppdrag att analysera hur samebyarnas interna organisation, beslutsfattande och regler för medlemskap bör utformas

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Sametinget att, i nära dialog med samebyarna, analysera hur samebyarnas interna organisation, beslutsfattande och regler för medlemskap bör utformas.

Uppdraget ska redovisas senast den 21 november 2022 till Regeringskansliet (Näringsdepartementet).

Uppdraget

Sametinget får i uppdrag att analysera samebyarnas organisation och föreslå hur den bör utformas i fråga om exempelvis ändamål, relationen mellan styrelse, bystämma och enskilda medlemmar, medlemmars rösträtt samt samebyars och medlemmars rättigheter och skyldigheter. Sametinget ska även analysera hur rennäringslagens (1971:437) regler om medlemskap i samebyar förhåller sig till den rättighetsreglering som finns i regeringsformen och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), samt hur befintliga samebymedlemmar skulle påverkas av en förändring av medlemskapsreglerna. Relevanta folkrättsliga principer ska beaktas i analysen.

Utifrån sina slutsatser ska Sametinget föreslå vad som bör gälla för medlemskap i samebyar. Dessutom ska Sametinget analysera om och i så fall på vilka sätt en sameby bör kunna delas, fusioneras eller upphöra att existera, hur den då ska avvecklas och hur renskötselrätten i så fall påverkas inom byns område. Sametinget ska slutligen redogöra för konsekvenserna av sina förslag.

Sametinget ska genomföra uppdraget i nära dialog med samebyarna, Svenska Samernas Riksförbund (SSR) och Koncessionssamebyarnas intresseförening. Sametinget ska verka för att de förslag som Sametinget lämnar är sådana att det stora flertalet av samebyarna kan ställa sig bakom dem. Sametinget ska även ha kontakt med de övriga samiska organisationer som myndigheten bedömer som relevanta för uppdraget. Uppdraget ska genomföras med ett jämställdhetsperspektiv. Under arbetets bedrivande ska Sametinget ha en löpande dialog med den kommitté som ska föreslå en ny renskötselag och informera kommittén om hur arbetet fortskrider.

Skälen för regeringens beslut

Renskötselrätten tillkommer det samiska folket och grundas på urminnes hävd (1 § rennäringslagen). Den får endast utövas av samer som är medlemmar i samebyar. En sameby är en särskild typ av juridisk person som fått rättskapacitet genom 1971 års rennäringslag.

Rennäringslagens regler om samebyar har kritiserats för att ha en splittrande effekt bland samer. Det har bland annat ifrågasatts om regelverket om medlemskap i samebyar är förenligt med regeringsformens och Europakonventionens bestämmelser om skydd för egendom (2 kap. 15 § regeringsformen och artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen). Regleringen om samebymedlemskap har även ifrågasatts med utgångspunkt i regeringsformens bestämmelser om samiskt kultur- och samfundsliv (1 kap. 2 § sjätte stycket) och näringsfrihet (2 kap. 17 §). Skäl för kritiken har bland annat varit att utövandet av renskötselrätten har knutits till medlemskap i en association där medlemmarna har möjlighet att påverka vilka andra samer som ska kunna utöva renskötselrätten. Samtidigt har synpunkter framförts om att eventuella förändringar av medlemskapsreglerna måste utgå ifrån att själva medlemskapet i sig har ett egendomsskydd. Mot bakgrund av ovanstående behövs en analys av hur rennäringslagens regler för medlemskap i samebyar förhåller sig till regeringsformens bestämmelser och Europakonventionens rättighetsreglering samt till relevanta folkrättsliga principer och regler.

Även de bestämmelser i rennäringslagen som gäller samebyarnas organisation och beslutsfattande i övrigt bör ses över. Exempelvis är samebyar enligt 9 § förbjudna att bedriva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel. Eftersom Högsta domstolen i rättsfallet Girjasdomen (NJA 2020 s. 3) har kommit fram till att Girjas sameby har rätt att göra upplåtelse av jakt och

fiske måste 9 § ändras. Det kan även finnas andra skäl för att tillåta samebyarna att bedriva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel.

Vidare har bestämmelsen i 40 § om fördelningen av kostnader för renskötseln kritiserats för att vara otydlig i fråga om vilka kostnader som avses och hur dessa kostnader får fördelas mellan bymedlemmarna. Dessutom saknar rennäringslagen regler om hur en sameby kan upplösas, delas eller fusioneras. Det bör utredas om sådana regler vore lämpliga, hur ett sådant regelverk kan se ut och vad som händer med samebyns rättigheter och skyldigheter vid upplösning, delning eller fusion.

Regeringen har denna dag tillsatt en parlamentarisk kommitté med uppdrag att bland annat lämna ett förslag till ny renskötsellag som ska ersätta den nuvarande rennäringslagen. Som en del i det arbetet ska kommittén föreslå ny författningsreglering för samebyarnas organisation, beslutsfattande och regler för medlemskap. Detta är frågor som angår det samiska folket. Samernas inflytande bör främjas när nya bestämmelser om dessa frågor tas fram. Det är lämpligt att den grundläggande analys och de konsekvensbeskrivningar som ska göras kommer från samiska företrädare.

Sametinget är förvaltningsmyndighet inom rennäringsens område och är i sin folkvalda del att betrakta som företrädare för det samiska folket. Sametinget bör därför ges uppdraget att analysera frågorna om samebyarnas organisation. Uppdraget ska genomföras i nära dialog med samebyarna, SSR och Koncessionssamebyarnas intresseförening. På detta sätt säkerställs att kunskap på området inte går förlorad, att relevanta förändringsbehov identifieras och att de förslag som lämnas är väl förankrade i det samiska civila samhället. Det huvudsakliga syftet med uppdraget är att den parlamentariska kommittén ska få ett gott underlag inför sitt uppdrag att föreslå en ny renskötsellag som bland annat kommer att reglera de frågor som uppdraget gäller.

På regeringens vägnar

Jennie Nilsson

Isabella Löb

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Justitiedepartementet/L1, L2 och L6

Utrikesdepartementet/FMR

Finansdepartementet/BA och SFÖ

Miljödepartementet/NM

Kulturdepartementet/CSM och RS

Arbetsmarknadsdepartementet/MRB och JÄM

Svenska Samernas Riksförbund, Formvägen 16, 906 21 Umeå

Koncessionssamebyarnas intresseförening, c/o Gunnar Johansson, Kopikå 290,
952 93 Kalix